Kaisa Alanne johtaja (este)
Pirkko Selin-Grönlund erityisasiantuntija
Kuurojen Liitto ry
12.9.2022

K 2/2022 vp Hallituksen vuosikertomus 2021

Viittomakieltä käyttävien oikeudet (HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp) – lausuma tulee pitää voimassa

Kuurojen Liitto ry toteaa, että eduskunnan lausuma viittomakieltä käyttävien oikeuksista HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp tulee edelleen pitää voimassa. Viittomakielilain toteutumista on edelleen seurattava tarkoin lausumassa todetun mukaisesti: *”sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.”* Perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2014 vp) oli viittomakielilain seurannan tarpeiden osalta erittäin seikkaperäinen.

Marinin hallitusohjelma sisältää useita nimenomaan viittomakieliä ja viittomakielistä yhteisöä koskevia hankkeita. Liitto on edelleen tyytymätön siihen, että suuri osa peruspalveluiden parantamiseen liittyvistä viittomakielen käyttöä lisäävistä toimenpiteistä on hoitamatta vielä nyt, kun hyvinvointialueille siirtymiseen on aikaa enää vajaat neljä kuukautta.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvistä viittomakielisille kielellisesti saavutettavista palveluprosesseista ei ole koottua tietoa hyvinvointialueilta, koska viittomakieliä ei mainita järjestämislain kielinä. Myös velvoite viittomakielen tulkkauksen järjestämiseen jäi heikoksi, vaikka tiedossa on, että Kelan tulkkauspalvelulaki on näiden palveluiden osalta toissijainen.

2. Oikeus oppia -hankekokonaisuus kasvatuksen ja opetuksen alalla sisältää sekä koulutuksellisen tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja oppimisen tuen tehtäviä. Hanke ei tähänastisen tietomme mukaan kuitenkaan huomioi viittomakielisten lasten ja nuorten oikeuksia eikä puutu lainsäädäntöön hallitusohjelman ja puheena olevan lausuman edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatuslain uudistuksessa (HE 148/2021 vp) viittomakieleen liittyvää eduskunnan lausumaa EV 67/2018 vp – HE 40/2018 vp ei huomioitu, mutta sivistysvaliokunta kiirehti viittomakielisten lasten oikeuksien toteutumista koskevan lakiesityksen tuomista eduskuntaan mahdollisimman pian (SivM 14/2021 vp).

Pelkkä informaatio-ohjaus ei ole ollut riittävää varmistamaan viittomakieltä käyttävien ja omaksuvien lasten oikeutta oppia. Toimeenpano ontuu pahasti.

Tehtyjä selvityksiä

Viittomakielisten kansalaisten kokemuksia arkielämästä on koottu ahkerasti.

1. Viittomakielibarometri 2021 -raportti kuvailee esteitä ja puutteita usealla hallinnonalalla. Kokemusten tarkastelussa on muistettava, että vastaajajoukko edustaa niitä viittomakieltä käyttäviä henkilöitä, jotka ovat tietoisia kielellisistä oikeuksistaan, kun taas ne henkilöt, jotka yhteiskunnassa jäävät syrjään kieleen tai muihin seikkoihin liittyen, jäävät syrjään myös tämänkaltaisissa selvityksissä.
2. Kuurojen historiassa tapahtuneita vääryyksiä kuvataan oikeusministeriönkin mainitsemassa Viitotut muistot -selvityksessä. Selvitys sisältää tietoa myös nykypäivän rakenteellisesta syrjinnästä nimenomaan koulutuksessa, mutta myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla.
3. Kielipoliittinen ohjelma, jota valmisteltiin oikeusministeriön johdolla v. 2021. Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksensä ohjelmasta ja kesäkuussa 2022. Sekä kielipoliittisen ohjelman sisältämät useita kotoperäisiä vähemmistökieliä koskevat yhteiset että nimenomaisesti kahta viittomakieltämme koskevat toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia. Kielipoliittisen ohjelman laadinta on käsityksemme mukaan kuitenkin osaltaan viivästyttänyt helmikuussa 2021 asetetun viittomakieliasian neuvottelukunnan viittomakielilain toimivuuden arviointia ja kehittämistä.

Kuurojen Liitto ry:n mielestä eduskunta ja valtioneuvosto ovat saaneet riittävästi luotettavaa tietoa siitä, että viittomakielilain edistämisvelvoite ei ole ollut riittävän vahva lainsäädännöllinen keino kuluneiden seitsemän vuoden aikana.

Viittomakieltä käyttävät ovat harvinainen ja harvalukuinen väestöryhmä, ja osa heistä on syntymästään asti kuuroja tai vaikeasti kuulovammaisia henkilöitä. Heihin kohdistuu usein kaksinkertainen syrjinnän riski ja sen vuoksi sääntelyn kehittämiseen on asian monimutkaisuudesta huolimatta kiinnitettävä erityistä huomiota systemaattisesti. Sekä lainvalmisteluun että toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit valtionhallinnossa.